

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (üheksas koda)

15. november 2023*

Riigiabi – Riiklik meede, millega pikendatakse Madalmaade antud hasartmängude korraldamise tegevuslubasid – Otsus, milles tuvastatakse riigiabi puudumine – Ametliku uurimismenetluse algatamata jätmine – Tõsised raskused – Huvitatud poolte menetlusõigused

Kohtuasjas T-167/21,

European Gaming and Betting Association, asukoht Etterbeek (Belgia), esindajad: advokaadid T. De Meese, K. Bourgeois ja M. Van Nieuwenborgh,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: B. Stromsky ja J. Carpi Badía,

kostja,

keda toetab

Madalmaade Kuningriik, esindajad: M. Bulterman, J. Langer ja C. Schillemans,

menetlusse astuja,

ÜLDKOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president L. Truchot, kohtunikud H. Kanninen ja T. Perišin (ettekandja),

kohtusekretär: ametnik A. Marghelis,

arvestades menetluse kirjalikku osa,

arvestades 1. märtsi 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: inglise.

otsuse

- 1 Hageja European Gaming and Betting Association palub ELTL artikli 263 alusel esitatud hagis tühistada komisjoni 18. detsembri 2020. aasta otsus C(2020) 8965 (final) juhtumi SA.44830 (2016/FC) kohta – Madalmaad – Hasartmängude korraldamise tegevuslubade pikendamine Madalmaades (edaspidi „vaidlustatud otsus“), millele on viidatud 15. jaanuari 2021. aasta *Euroopa Liidu Teatajas* (ELT 2021, C 17, lk 1).

Vaidluse taust

- 2 Hasartmänge käsitlevad Madalmaade õigusnormid põhinevad ainuõiguslike lubade või tegevuslubade süsteemil, mille kohaselt on hasartmängude korraldamine või reklaamimine keelatud, välja arvatud juhul, kui selleks on väljastatud haldusluba.
- 3 Hageja on mittetulundusühing, mille liikmed on internetis hasartmänge ja kihlvedusid pakkuvad Euroopa ettevõtjad. Ta esitas 8. märtsil 2016 nõukogu 13. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9), artikli 24 alusel Euroopa Komisjonile kaebuse väidetavalt ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu abi kohta, mida Madalmaade Kuningriik andis mitmele loteriide ning muude kihlvedude ja hasartmängude korraldajale selles liikmesriigis.
- 4 Kaebus puudutas esiteks üldist poliitilist reeglit, mille Madalmaade julgeoleku- ja justiitsasjade riigisekretär võttis vastu 7. oktoobril 2014 ning mis puudutas spordikihlvedude, hobuste võiduajamiste kihlvedude, loteriide ja kasiinode tegevuslubade pikendamist kuni 1. jaanuarini 2017, ning teiseks Netherlandse Kansspelautoriteiti (Madalmaade hasartmänguamet) 25. novembril 2014 selle eeskirja alusel tehtud otsuseid, millega uuendati kuus tegevusluba, mille kehtivusaeg heategevuslike loteriide, spordikihlvedude, kiirloterii, loterii ja hobuste võiduajamiste kihlvedude jaoks lõppes (edaspidi koos „vaidlustatud meede“).
- 5 Oma kaebuses väitis hageja sisuliselt, et Madalmaade ametiasutused andsid vaidlustatud meetme alusel neid lube omavatele ettevõtjatele riigiabi. Ta väitis, et nimetatud abi anti olemasolevate lubade pikendamise vormis ainuõiguslikul alusel, ilma et Madalmaade ametiasutused oleksid nõudnud tasu maksmist turuhinnaga ja ilma et nad oleksid korraldanud avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva tegevuslubade väljastamise menetluse.
- 6 Komisjon edastas 30. märtsil 2016 kaebuse mittekonfidentsiaalse versiooni Madalmaade ametiasutustele, kes vastasid sellele 22. juuli 2016. aasta kirjaga. Seejärel saatis komisjon 16. augusti 2016. aasta kirjaga Madalmaade ametiasutustele teabenõude, millele viimased vastasid 11. oktoobri 2016. aasta kirjaga.
- 7 Hageja esitas komisjonile lisaseisukohad 4. mail, 28. juunil ja 17. novembril 2016.
- 8 Komisjon teavitas 30. mail 2017 hagejat oma esialgse hinnangu tulemustest. Ta leidis, et olemasolevate lubade omanike tegevuslubade pikendamine ainuõiguse alusel ei tähenda riigi ressursside üleandmist. Seetõttu leidis ta, et vaidlustatud meede ei kujuta endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Siiski oli sõnaselgelt märgitud, et see seisukoht ei ole komisjoni enda lõplik seisukoht, vaid üksnes konkurentsi peadirektoraadi talituste esialgne arvamus, mis põhineb kättesaadaval teabel ja ootab lisaseisukohti, mida hageja võib soovida esitada.

- 9 Hageja vastas 30. juuni 2017. aasta kirjaga, milles ta vaidlustas komisjoni hinnangu ja esitas lisateavet.
- 10 Komisjon saatis 1. septembril 2017 lisateabe nõude Madalmaade ametiasutustele, kes vastasid 7. detsembril 2017.
- 11 Komisjon palus 9. novembril 2018 Madalmaade ametiasutustelt teavet Madalmaade hasartmängualaste õigusnormide käimasoleva reformi kohta.
- 12 Madalmaade senat võttis 19. veebruaril 2019 vastu uue hasartmänguseaduse, mis jõustus 1. aprillil 2021.
- 13 Komisjon palus 1. märtsil 2019 hagejal esitada oma arvamus Madalmaade hasartmängusektorit reguleerivate õigusnormide hiljutise arengu kohta.
- 14 Hageja esitas 5. aprilli 2019. aasta kirjas oma seisukohad uue hasartmänguseaduse vastuvõtmise kohta. Selles kirjas väitis hageja, et selle seaduse vastuvõtmine ei muutnud ega kõrvaldanud kaebuses käsitletud riigiabi ebaseaduslikkust.
- 15 Komisjon teavitas 27. juuni 2019. aasta kirjas hagejat oma esialgsest järeldusest, et asjaomaste ainuõiguslike lubade pikendamine ei anna olemasolevatele ettevõtjatele eelist ja et seetõttu ei kujuta vaidlustatud meede endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.
- 16 Hageja kirjutas 22. augustil 2019 komisjonile, et ta jääb oma seisukoha juurde, et vaidlustatud meede kujutab endast riigiabi.
- 17 Komisjon saatis 2. detsembri 2019. aasta ja 16. juuni 2020. aasta kirjadega Madalmaade ametiasutustele teabenõuded, millele Madalmaade ametiasutused vastasid 7. veebruari ja 18. septembri 2020. aasta kirjadega.
- 18 Menetlus lõpetati vaidlustatud otsuse tegemisega.
- 19 Selles otsuses märkis komisjon, et vastavalt 10. detsembri 1964. aasta seaduse hasartmängude täiendavate eeskirjade kohta (wet houdende nadere regelen met betrekking tot kansspelen, *Stb.* 1964, nr 483) artikli 1 lõike 1 punktile a on hasartmängude pakkumine Madalmaades keelatud, välja arvatud juhul, kui selleks on selle seaduse alusel väljastatud tegevusluba. Nimetatud seaduse artikli 3 kohaselt võib neid lubasid väljastada üksnes juhul, kui hasartmängudest saadud tulu kantakse üle üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele.
- 20 Lisaks tõdes komisjon, et 1. detsembri 1997. aasta dekreedil hasartmänguseaduse artiklis 6 viidatud üldise haldusmeetme kohta (hasartmängudekreet) (beesluit tot vaststelling van de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 6 van de Wet op de kansspelen (Kansspelenbesluit); *Stb.* 1997, nr 616) artikli 2 punkt b näeb muu hulgas ette, et hasartmängukorraldajad, kes on saanud Madalmaade hasartmänguseaduse alusel tegevusloa, on kohustatud kandma piletite müügist saadud tulu üle tegevuslubades täpsustatud kasusaajatele. Makse pidi olema vähemalt 50% müüdüd piletite nimiväärtusest.

- 21 Komisjon leidis, et kui liikmesriik annab ettevõtjale ainuõiguse või pikendab seda õigust ega võimalda selle õiguse omanikul saada rohkem kui minimaalset tasuvust, mis on vajalik õiguse kasutamiseks seotud tegevus- ja investeerimiskulude katmiseks, ei anna see meede abisaajale eelist. Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et ainuõiguse omanik sai eelise, mida ta tavalistes turutingimustes ei oleks saanud.
- 22 Komisjon tuvastas, et tegevusloa omanikud olid kohustatud maksma üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele kogu oma hasartmängutegevusest saadud tulu, st tulu, millest on maha arvatud makstud auhindadega seotud kulutused ja mõistlikud kulud, ning et seetõttu ei saanud need ettevõtjad kasumit teenida või said teenida üksnes kasumit, mis ei olnud mõistlikust kasumist suurem. Lisaks leidis komisjon, et Madalmaade ametiasutuste esitatud loaomanike finantsandmed aastate 2015–2016 kohta kinnitavad seda analüüsi.
- 23 Seetõttu järeldas komisjon, et vaidlustatud meede ei anna sellest kasusaajatele eelist ega kujuta endast seega riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Poolte nõuded

- 24 Hageja palub Üldkohtul:
- tühistada vaidlustatud otsus;
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 25 Komisjon, keda toetab Madalmaade Kuningriik, palub Üldkohtul:
- jätta hagi rahuldamata;
 - mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

- 26 Hageja esitab oma hagi põhjendamiseks kaks väidet, millest esimese kohaselt on rikutud tema menetlusõigusi, kuna komisjon keeldus algatamast ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametlikku uurimismenetlust (edaspidi „ametlik uurimismenetlus“), kuigi esialgne uurimine ELTL artikli 108 lõike 3 tähenduses (edaspidi „esialgne uurimine“) ei võimaldanud kõrvaldada kõiki kahtlusi abi olemasolu kohta, ja teise väite kohaselt on tehtud ilmne hindamisviga, kuna komisjon järeldas, et vaidlustatud meede ei anna loaomanikele eelist ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.
- 27 Kõigepealt tuleb uurida esimest väidet.
- 28 Esimeses väites väidab hageja, et komisjon rikkus tema menetlusõigusi, kuna ta ei algatanud ametlikku uurimismenetlust, kuigi esialgne uurimine ei võimaldanud kõrvaldada kõiki kahtlusi abi olemasolu kohta. See väide jaguneb kolmeks osaks, millest esimene puudutab esialgse uurimise kestust ja asjaolusid, teine komisjoni analüüsi olulist muutmist esialgse uurimise käigus ning kolmas asjaolu, et komisjon järeldas vaidlustatud otsuses ekslikult, et ei ole mingit kahtlust, kas vaidlustatud meede andis loaomanikele eelise.

Kohaldatavad põhimõtted

- 29 Kohtupraktika kohaselt oleneb määruse 2015/1589 artikli 4 lõikel 3 põhineva vastuväidete esitamata jätmise otsuse õiguspärasus sellest, kas esialgse uurimismenetluse ajal komisjoni käsutuses olnud teabe ja asjaolude hindamine oleks pidanud objektiivselt tekitama kahtlusi abimeetme kokkusobivuses siseturuga, arvestades et kui need kahtlused on olemas, tuleb algatada ametlik uurimismenetlus, milles võivad osaleda nimetatud määruse artikli 1 punktis h osutatud huvitatud pooled (vt selle kohta analoogia alusel 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 38 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Seda kohustust kinnitab määruse 2015/1589 artikli 4 lõige 4, mille kohaselt peab komisjon – ilma et tal oleks selles osas kaalutusõigust – algatama ametliku uurimismenetluse, kui meetme siseturuga kokkusobivuse kohta ilmnes kahtlusi (vt selle kohta analoogia alusel 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *British Aggregates vs. komisjon*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punktid 113 ja 185 ning seal viidatud kohtupraktika; 25. juuni 2019. aasta kohtumäärus *Fred Olsen vs. Naviera Armas*, C-319/18 P, ei avaldata, EU:C:2019:542, punkt 30, ja 20. juuni 2019. aasta kohtuotsus *a&o hostel and hotel Berlin vs. komisjon*, T-578/17, ei avaldata, EU:T:2019:437, punkt 57).
- 31 Kui hageja palub tühistada vastuväidete esitamata jätmise otsuse, vaidlustab ta peamiselt asjaolu, et komisjoni poolt asjaomase abi suhtes tehtud otsus võeti vastu, ilma et komisjon oleks algatanud ametlikku uurimismenetlust, rikkudes sellega tema menetlusõigusi. Selleks et apellandi tühistamisnõue oleks tulemuslik, võib ta esitada kõik väited, mis tõendavad, et teatatud meetme esialgse uurimise etapis komisjoni kasutuses oleva teabe ja asjaolude hindamise alusel oleks pidanud abi siseturuga kokkusobivuse kohta tekkima kahtlused. Selliste argumentide kasutamise tõttu ei saa aga muutuda apellatsioonkaebuse ese või vastuvõetavuse tingimused. Vastupidi, kahtluste olemasolu kõnealuse kokkusobivuse kohta on just täpselt see tõend, mille peab esitama, et tõendada, et komisjon oleks pidanud algatama ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametliku uurimismenetluse (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 39 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Tõend kahtluste kohta, kas kõnealune abi on siseturuga kokkusobiv, mis peab põhinema nii vastuväidete esitamata jätmise otsuse vastuvõtmise asjaoludel kui ka otsuse sisul, tuleb otsuse tühistamise taotlejal esitada kooskõlaliste kaudsete tõendite kogumi alusel (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 40 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Eelkõige on komisjoni uurimise ebapiisavus või puudulikkus esialgses uurimismenetluses kaudne tõend tõsiste raskuste kohta kõnealuse meetme hindamisel, mille olemasolu kohustab komisjoni algatama ametliku uurimismenetluse (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 41 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Lisaks ei pea liidu kohus hindama esialgse uurimismenetluse lõpus vastu võetud vastuväidete esitamata jätmise otsuse õiguspärasust mitte ainult teabe alusel, mis oli komisjoni käsutuses otsuse tegemise hetkel, vaid ka tema käsutuses olla võinud andmete alusel (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 42 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 35 Komisjoni „käsutuses olla võinud“ teave hõlmab aga ka teavet, mis on käesoleva kohtuotsuse punktis 29 meenutatud kohtupraktika kohaselt läbiviidava hinnangu jaoks asjakohane ja mida ta oleks võinud haldusmenetluses oma taotluse alusel saada (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 43 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Nimelt on komisjon kohustatud viima asjaomaste meetmete uurimise menetluse läbi hoolikalt ja erapooletult, et saada lõpliku otsuse tegemisel, millega tuvastatakse abi olemasolu ja vajaduse korral abi kokkusobimatus või ebaseaduslikkus, selle tegemiseks võimalikult täielikud ja usaldusväärsed tõendid (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 44 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Kuigi Euroopa Kohus on otsustanud, et riigiabi olemasolu ja õiguspärasuse analüüsimisel võib olla vajalik, et komisjon läheks vajaduse korral kaugemale üksnes talle teatavaks tehtud faktiliste ja õiguslike asjaolude uurimisest, ei saa sellest kohtupraktikast siiski järeldada, et komisjon peab omal algatusel ja selle kohta kaudsete tõendite puudumise korral uurima kogu teavet, mis võiks olla seotud talle esitatud asjaga, isegi kui see teave on üldkasutatav (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 45 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Sellest tuleneb, et Üldkohtu kontroll sellise otsuse seaduslikkuse üle, millega jäetakse ametlik uurimismenetlus algatamata tõsiste raskuste puudumise tõttu, ei saa piirduda ilmse hindamisvea kontrollimisega. Nimelt võib komisjoni poolt ametlikku uurimismenetlust algatamata vastu võetud otsuse tühistada ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud võistleva ja põhjalikuma uurimise läbi viimata jätmise tõttu, isegi kui ei ole tõendatud, et komisjoni sisulised hinnangud olid õiguslikult või faktiliselt väärad (vt selle kohta 15. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus První novinová společnost vs. komisjon, T-316/18, ei avaldata, EU:T:2020:489, punktid 88, 90 ja 91 ning seal viidatud kohtupraktika). Üldkohtu kontroll ei ole seega piiratud (vt selle kohta 20. juuni 2019. aasta kohtuotsus a&o hostel and hotel Berlin vs. komisjon, T-578/17, ei avaldata, EU:T:2019:437, punkt 66).
- 39 Neid kohtupraktikast tulenevaid põhimõtteid ja kaalutlusi arvestades tuleb analüüsida hageja argumente, mille eesmärk on tõendada, et esinesid kahtlused, mille tõttu oleks komisjon pidanud algatama ametliku uurimismenetluse.
- 40 Üldkohus peab otstarbekaks analüüsida esimesena esimese väite kolmandat osa.

Esimese väite kolmas osa, mis puudutab loaomanikele antud eelise olemasolu

- 41 Esimese väite kolmandas osas väidab hageja sisuliselt, et komisjon järeldas vaidlustatud otsuses ekslikult, et ei ole mingit kahtlust, kas vaidlustatud meede andis sellest kasu saajatele eelise. See väiteosa koosneb sisuliselt kahest etteheitest, millest esimene puudutab loaomanikele väidetavalt antud eelist ja teine seda, et ei ole hinnatud, ega kõnealused load ei andnud kaudset eelist organisatsioonidele, kellele nimetatud lubade omanikud pidid kandma osa hasartmängutegevusest saadud tulust üle.
- 42 Teises etteheites leiab hageja, et komisjonil oli teavet ja tõendeid, mis võimaldasid kahtlustada kaudse eelise olemasolu organisatsioonide kasuks, kellele loaomanikud pidid kandma osa hasartmängutegevusest saadud tulust üle. Jättes selle asjaolu analüüsimata, ei suutnud komisjon

aga kõrvaldada kõiki kahtlusi riigiabi olemasolu kohta – seda enam, et ta tugines vaidlustatud otsuses suures osas loaomanikele pandud kohustusele kanda osa hasartmängutegevusest saadud tulust üle asjaomastele heategevusorganisatsioonidele –, et järeldada, et loaomanikud ei saanud eelist. Hageja sõnul ei takista asjaolu, et need heategevusorganisatsioonid on mittetulundusühingud, neid käsitamast kaudsete abisaajatena, kuna mittetulundusühendused võivad samuti pakkuda turul kaupu ja teenuseid ning neid võib seega pidada ettevõtjateks.

- 43 Komisjon vaidleb sellele argumendile vastu põhjendusel, et kõnealuseid organisatsioone ei saa pidada ettevõtjateks, kes tegutsevad hasartmänguloa omanikest järgmistel tegevustasemetel komisjoni teatise riigiabi mõiste kohta [ELTL] artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT 2016, C 262, lk 1) punkti 115 kohaselt. Lisaks leiab ta, et hageja argumente selle etteheite kohta ei esitatud tema kaebuses ega hilisemates seisukohtades. Selles kontekstis väidab komisjon, et tema ülesanne ei olnud otsida omal algatusel ja selle kohta kaudsete tõendite puudumisel kogu teavet, mis võis olla seotud talle esitatud asjaga, isegi kui see teave oleks olnud üldkasutatav.
- 44 Sellega seoses tuleb märkida, nagu on tõdetud eelkõige eespool punktides 19 ja 20, et hasartmänge käsitlevatest Madalmaade õigusnormidest, mida komisjon peab hindama, nähtub, et loaomanikud peavad kandma osa hasartmängutegevusest saadud tulust üle üksnes tegevusloas nimetatud üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele. Neil asjaoludel ei saanud komisjonile olla teadmata, et kõnealustes Madalmaade õigusnormides on selline kohustus olemas.
- 45 Lisaks tuleb märkida, et vaidlustatud otsuses rajas komisjon loaomanike eelise puudumise analüüsi just neil lasuvale kohustusele kanda osa oma tulust üle üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele, nagu nähtub eelkõige vaidlustatud otsuse punktides 49 ja 54–57. Nimelt leidis komisjon vaidlustatud otsuse punktis 49, et eri- või ainuõiguste andmine ilma piisava tasuta, mis on kooskõlas turutingimustega, võib kujutada endast riigi tuludest loobumist ja eelise andmist. Lisaks nähtub vaidlustatud otsuse punktist 54, et komisjoni arvates tagab asjaolu, et vaidlustatud meede seab hasartmängudega tegelemiseks tegevuslubade andmise sõltuvusse loaomanike kohustusest kanda osa sellest tegevusest saadud tulust üle üksnes üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele, et need loaomanikud ei saa rohkem kui minimaalset tasuvust, mis on vajalik nende kulude katmiseks, ja lisaks mõistlikku kasumit. Seega, võttes arvesse loaomanikel lasuvat kohustust kanda osa oma tulust üle üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele, järeldas komisjon, et vaidlustatud meede ei anna eelist ega kujuta endast seega riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vaidlustatud otsuse punktid 56 ja 57).
- 46 Seega oli komisjonil vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal teavet vaidlustatud meetme kohta, mis oleks pidanud viima selleni, et tal tekib küsimus, ega hasartmänge käsitlevad Madalmaade õigusnormid ei olnud kujundatud nii, et kõnealuste lubade omanike tegevusest saadud tulu kantakse peamiselt üle nende lubadega määratud üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele.
- 47 Nimelt tuleb meelde tuletada, et on juba otsustatud, et meetme hindamisel võib komisjonil olla tarvis analüüsida, kas eelist saab pidada kaudselt antuks muudele ettevõtjatele kui isik, kellele riigi ressursid vahetult üle kanti. Sellega seoses on liidu kohus samuti möönnud, et teatud füüsilistele või juriidilistele isikutele otseselt antud eelis võib kujutada endast kaudset eelist ja seega riigiabi teistele juriidilistele isikutele, kes on ettevõtjad (vt 13. mai 2020. aasta kohtuotsus *Germanwings vs. komisjon*, T-716/17, EU:T:2020:181, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 48 Sellega seoses tuleb lisaks märkida, et komisjoni teatise riigiabi mõiste kohta punktis 115 on täpsustatud, et kaudse eelise võib anda riigi vahendeid vahetult saavatest ettevõtjatest erinevatele ettevõtjatele. Lisaks on teatise punktis 116 ette nähtud, et mõiste „kaudne eelis“ hõlmab olukorda, kus meede on kujundatud nii, et teisesed mõjud suunatakse tuvastatavatele ettevõtjatele või ettevõtjate gruppidele. Seega oleks komisjon pidanud esitama küsimuse, ega vaidlustatud meede ei anna üldist huvi pakkuvatele organisatsioonidele kaudset eelist.
- 49 Tuleb aga vaid märkida, et vaatamata asjaolule, et komisjon oli Madalmaade hasartmänge käsitlevate õigusnormide sellest osast teadlik, ei kajastanud vaidlustatud otsus seda küsimust.
- 50 Lisaks, mis puudutab komisjoni argumenti – et kohustades loaomanikke kandma osa oma tulust üle üldistes huvides tegutsevatele organisatsioonidele, järgivad Madalmaade ametiasutused avaliku korra ja kõlblusega otseselt seotud eesmärgid –, siis tuleb rõhutada, et vaidlustatud otsuses ei uurinud komisjon, kas vaidlustatud meetmega seotud organisatsioonid kujutasid endast ettevõtjaid või täitsid avaliku teenuse osutamise ülesandeid.
- 51 Järelikult tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks ei uurinud komisjon küsimust, ega vaidlustatud meede ei andnud kaudset eelist organisatsioonidele, kellele loaomanikud pidid maksma osa oma tulust. Seda tehes välistas ta üksikasjalikumate täpsustusteta, et see küsimus võiks vaidlustatud meetme riigiabiks kvalifitseerimisel tekitada tõsiseid raskusi, mida üksnes ametlik uurimismenetlus oleks võimaldanud välja selgitada. Kuna komisjon ei uurinud esialgse uurimise staadiumis nõuetekohaselt küsimust, ega vaidlustatud meede ei anna nendele organisatsioonidele kaudset eelist, vaatamata sellele, et loaomanike tegevusest saadud tulust osa ülekandmine oli üks vaidlusaluste õigusnormide põhitunnustest, ei võimalda selle küsimuse analüüsimate jätmine vaidlustatud otsuses välistada tõsiste raskuste olemasolu.
- 52 Neil asjaoludel tuleb esimese väite kolmanda osaga nõustuda osas, mis puudutab etteheidet kaudsete eeliste kohta, mis on antud organisatsioonidele, kellele loaomanikud peavad maksma osa oma hasartmängutegevusest saadavast tulust, ilma et oleks vaja analüüsida hageja poolt esimese ja teise väiteosa raames esitatud muid argumente.
- 53 Seega tuleb vaidlustatud otsus tühistada, ilma et oleks vaja analüüsida teist esitatud väidet.

Kohtukulud

- 54 Vastavalt Üldkohtu kodukorra artikli 134 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud komisjoni kahjuks, tuleb kohtukulud vastavalt hageja nõudele välja mõista komisjonilt, kes ühtlasi kannab ise oma kohtukulud.
- 55 Kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ja institutsioonid ise oma kohtukulud.
- 56 Seega tuleb Madalmaade Kuningriigi kohtukulud jätta tema enda kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (üheksas koda)

otsustab:

- 1. Tühistada komisjoni 18. detsembri 2020. aasta otsus C(2020) 8965 (final) juhtumi SA.44830 (2016/FC) kohta – Madalmaad – Hasartmängulubade pikendamine Madalmaades.**
- 2. Jätta Euroopa Komisjoni kohtukulud tema enda kanda ning mõista temalt välja European Gaming and Betting Associationi kohtukulud.**
- 3. Jätta Madalmaade Kuningriigi kohtukulud tema enda kanda.**

Truchot

Kanninen

Perišin

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 15. novembril 2023 Luxembourgis.

Allkirjad